

EVANGHELIA PE SCURT

În 1880, Lev Nikolaevici Tolstoi începe să critice în scrierile sale Biserica Ortodoxă, acuzând-o că e preocupată numai de ritualuri și dogme, fără să-i pese de învățătura originală a lui Isus. Deși cenzura împiedică publicarea cărților în care își exprimă aceste idei, poziția lui Tolstoi e binecunoscută, ceea ce face ca în 1901 Sinodul Bisericii Ortodoxe Ruse să-l excomunică. În scrisoarea de răspuns la decizia Sinodului, Tolstoi spune: „Am început prin a iubi credința mea ortodoxă mai mult decât liniștea mea, apoi am iubit creștinismul mai mult decât biserica mea, acum însă iubesc adevărul mai mult decât orice pe lume. Și chiar și acum pentru mine adevărul se suprapune cu creștinismul, așa cum îl înțeleg eu“. Tolstoi moare în 1910, după ce refuzase ferm să se întoarcă în sânul Bisericii. E înmormântat fără fast într-o pădure lângă Iasnaia Poliana.

LEV
TOLSTOI
EVANGHELIA
PE SCURT

Traducere și prefață de
WILHELM TAUWINKL

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

CUVÂNT ÎNAINTE AL AUTORULUI
LA SCURTA TÂLCUIRE A EVANGHELIEI

Această scurtă tâlcuire a Evangheliei este un extras dintr-o lucrare mai amplă, care există în manuscris, dar a cărei publicare nu este îngăduită în Rusia.

Lucrarea amintită cuprinde patru părți:

1. O expunere a cursului vieții mele personale și a dezvoltării mele spirituale, care m-a adus la convingerea că în învățătura creștină se află adevărul.

2. O expunere a învățaturii creștine, potrivit interpretărilor Bisericii în general, ale Apostolilor, ale conciliilor și ale așa-numiților Părinți ai Bisericii, precum și dovada incorectitudinii acestor interpretări.

3. O cercetare a învățaturii creștine, nu pe temeiul acestor interpretări, ci pe temeiul celor care au ajuns până la noi din învățătura lui Hristos, al celor atribuite lui și înscrise în Evanghelii, alături de o traducere a celor patru Evanghelii și de o unificare a acestora într-un tot unitar.

4. O expunere a adevăratului înțeles al învățaturii creștine, a motivelor pentru care a fost greșit interpretată și a consecințelor pe care trebuie să le suporte, în mod necesar, propovăduirea acestei învățături.

Această scurtă tâlcuire a Evangheliei este un extras din Partea a treia a lucrării complete. Am întreprins armonizarea celor patru Evanghelii după sensul învățaturii. În vederea acestei armonizări, n-am avut nevoie aproape deloc să mă desprind de

sucesiunea în care au fost alcătuite Evangheliile, astfel încât în unificarea mea nu numai că nu apar mai multe, ci mai degrabă mai puține deplasări ale fragmentelor Scripturii decât în majoritatea armonizărilor care-mi sunt cunoscute și în Tetraevanghelul publicat la noi de Greciulevici¹.

La Evanghelia după Ioan, în armonizarea mea n-au avut loc nici un fel de rearanjări, ci a fost explicată în întregime, în ordinea care apare în original.

Împărțirea Evangheliei în douăsprezece sau în șase capitole (unind câte două capitole într-unul singur) a rezultat de la sine, din înțelesul învățurii.

Înțelesul cuvintelor care descriu diferitele capitole este următorul:

1. Omul este fiul Izvorului primar veșnic, un fiu al Tatălui, nu după trup, ci după duh.
2. De aceea trebuie omul să-i slujească, în duh, acestui Izvor primar.
3. Viața tuturor oamenilor izvorăște din Izvorul dumnezeiesc primar și este, ea însăși, sfântă.
4. De aceea trebuie omul să-i slujească acestui Izvor primar în viața tuturor oamenilor. Aceasta este voința Tatălui.
5. Omul doar slujind voinței Tatălui vieții are viața adevărată, adică cea rațională.
6. De aceea, pentru adevărata viață nu este nevoie ca omul să-și satisfacă propria voință.
7. Viața vremelnică, trupească, este doar hrana adevăratei vieți, materialul vieții raționale.
8. De aceea, viața cea adevărată este în afara timpului, este doar în prezent.

1. Vitalie, pe nume de mirean Vasili Vasilevici Greciulevici (1823–1885), episcop ortodox rus de Moghilău (Belarus), care a publicat o prezentare comparativă cronologică a celor patru Evanghelii: *Izlojenie Evangelhskoi istorii po rukovodstvu podrobnogo sravnitel'nogo obzora Cetveroevangelhii*, Strannik, Sankt-Petersburg, 1861 (n. tr.).

9. Iluzia vieții în timp – a vieții trecute și a celei viitoare – îi ascunde omului viața cea adevărată, viața în prezent.

10. De aceea trebuie omul să se străduiască să anihileze iluzia vieții în timp – în trecut și în viitor.

11. Viața cea adevărată nu este doar în afara timpului – o viață în prezent –, ci și o viață în afara personalității – o viață comună tuturor oamenilor.

12. De aceea, cel care trăiește în prezent și în viața de comuniune cu toți oamenii este unit cu Tatăl, Izvorul primar și Temeiul vieții.

Două câte două capitole succesive sunt legate între ele printr-o relație de cauză și efect. Pe lângă cele douăsprezece capitole, tâlcuirii i se mai adaugă: o introducere din Capitolul I al Evangheliei lui Ioan, în care redactorul vorbește, pornind de la sine, despre înțelesul întregii învățături, precum și o încheiere dintr-o epistolă a aceluiași redactor (scrisă probabil înaintea Evangheliei), în care este cuprinsă concluzia generală ce se desprinde din toate cele de mai sus. Introducerea și încheierea nu alcătuiesc o parte esențială a învățăturii, ci sunt doar considerații generale referitoare la ansamblul învățăturii. Deși atât introducerea, cât și încheierea ar putea fi lăsate deoparte fără vreo pierdere pentru înțelesul învățăturii (cu atât mai mult cu cât aceste două părți cuprind afirmații ale lui Ioan și nu ale lui Isus însuși), totuși le-am păstrat, pentru că, într-un mod simplu și rațional de a înțelege învățătura lui Hristos, aceste două părți, sprijinindu-se reciproc și slujind la confirmarea întregii învățături, spre deosebire de interpretările neobișnuite ale Bisericii, oferă cea mai simplă indicație a oricărui înțeles în care trebuie concepută învățătura.

La începutul fiecărui capitol, pe lângă o scurtă descriere a conținutului, am introdus și cuvintele corespunzătoare respectivului capitol din acea rugăciune pe care Isus a învățat-o ucenicilor săi.

După ce mi-am încheiat scrisul, spre mirarea și bucuria mea, am găsit că așa-numita Rugăciune Domnească nu este altceva decât întreaga învățătură a lui Isus în forma cea mai concisă și prezentată în aceeași succesiune în care ordonasem diferitele capitole, și că fiecare expresie a rugăciunii corespunde înțeleșului și succesiunii cuvintelor din ordinea mea.

1. Tatăl nostru,	Omul este fiul lui Dumnezeu.
2. care ești în ceruri,	Dumnezeu este Izvorul primar spiritual veșnic al vieții.
3. sfințească-se numele tău,	Fie ca acest Izvor primar al vieții să fie păstrat sfânt.
4. vie împărăția ta,	Fie ca puterea lui să se întrupeze în toți oamenii.
5. facă-se voia ta, precum în cer,	Fie ca voința acestui Izvor primar veșnic să se împlinească la fel ca în El însuși;
6. așa și pe pământ.	asemenea și în trup.
7. Pâinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă	Viața vremelnică este hrana vieții celei adevărate.
8. astăzi.	Viața cea adevărată este în prezent.
9. Și ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri.	Fie ca iluziile și rătăcirile trecutului să nu ne ascundă această viață adevărată
10. Și nu ne duce pe noi în ispită,	și să nu ne îndrume pe căi greșite.
11. ci ne mântuiește de rău.	Astfel, să nu domnească nici un rău,
12. Căci a ta este împărăția și puterea și mărirea.	ci să domnească puterea, forța și rațiunea ta.

În expunerea exhaustivă a Părții a treia, care se află în manuscris, Evanghelia după cei patru Evangheliști este tradusă și interpretată în întregime, fără vreo omisiune. În schimb, în tâlcuirea

de față, următoarele fragmente sunt lăsate deoparte: zămislirea, nașterea lui Ioan Botezătorul, trimiterea lui la închisoare și tăierea capului, nașterea lui Isus, genealogia lui, fuga în Egipt, minunile lui Isus de la Cana și Cafarnaum, izgonirea diavolilor, mersul pe mare, blestemarea smochinului, vindecarea bolnavilor, învierea lui Hristos și referirea la profețiile care s-au împlinit în viața lui Hristos.

Aceste fragmente au fost lăsate deoparte în scurta tâlcuire de față fiindcă nu cuprind învățături, ci doar ilustrează evenimente care au avut loc înainte, în timpul și după activitatea de învățătură a lui Isus, astfel încât nu contribuie cu nimic la tâlcuirea învățăturii, ci, dimpotrivă, doar o îngreunează și o fac mai complicată. Indiferent cum le privim, aceste fragmente nu conțin nici contraziceri ale învățăturii, nici vreo confirmare a acesteia. Singura însemnătate a acestor fragmente pentru creștinism consta în aceea că dovedeau dumnezeirea lui Isus celor care nu voiau să creadă în aceasta. Pentru un om care nu are înțelegere față de puterea de convingere a narațiunilor despre minuni și care, pe lângă aceasta, a dobândit convingerea privind dumnezeirea lui Isus deja din învățătura lui, aceste fragmente devin, de la sine, de prisos.

În scrierea completă am lămurit fiecare deviere de la traducerea uzuală, fiecare explicație inserată și fiecare omisiune, fundamentând acest lucru prin compararea diferitelor moduri de a citi Evanghelia, prin examinarea contextelor, precum și prin considerații filologice și de alt gen. În această scurtă tâlcuire, atât dovezile privind concepția greșită a Bisericii și respingerile acesteia, cât și observațiile exhaustive, însoțite de citate, se sprijină pe principiul că interpretările, adesea foarte lungi, la fiecare fragment în parte nu constituie dovada principală a corectitudinii concepției privind adevărul înțeles al învățăturii creștine. Dovada principală în favoarea corectitudinii acestei concepții se află, dimpotrivă, în caracterul unitar, claritatea, simplitatea

și integralitatea învățaturii și în acordul ei cu simțământul lăuntric al oricărui om care caută adevărul. În ce privește, în general, deosebiriile tâlcuirii mele față de textul autorizat de Biserică, cititorul nu trebuie să uite că ideea, atât de familiară nouă, potrivit căreia cele patru Evanghelii în întregime, cu toate versetele și literele lor, ar fi cărți sfinte intangibile se bazează, pe de o parte, pe o eroare grosolană și, pe de alta, pe o înșelăciune grosolană. Cititorul nu trebuie să uite că Isus n-a scris niciodată El însuși vreo carte, asemenea lui Platon, Philon sau Marc Aureliu, ba nici măcar nu și-a transmis învățătura, asemenea lui Socrate, unor oameni știutori de carte, educați, ci le-a vorbit acelor oameni fără educație pe care i-a întâlnit în viața lui, și că abia după multă vreme de la moartea lui oamenii au ajuns la ideea că ceea ce a spus El era foarte important și că ar fi, desigur, oportun, să se scrie câte ceva din cele spuse și săvârșite de El, precum și că abia cu aproape o sută de ani mai târziu au început să scrie ceea ce au auzit de la El. Cititorul nu trebuie să uite că existau foarte multe astfel de înscrisuri, dintre care multe s-au pierdut, multe aveau numeroase lacune, iar creștinii le-au folosit pe toate și încetul cu încetul le-au ales pe cele care li s-au părut cele mai bune și mai raționale, că Bisericele, alegându-le pe cele mai bune dintre aceste Evanghelii, potrivit proverbului „nu e pădure fără uscături“, și în ceea ce au ales din întreaga literatură imensă despre Hristos au trebuit să preia unele astfel de uscături; că în Evangheliile canonice există tot atât de multe fragmente imperfecte ca și în Evangheliile apocrife¹, respinse, și că în Evangheliile apocrife se pot găsi unele lucruri bune.

1. Scrierile „canonice“ ale Noului Testament sunt cele folosite în slujbele bisericesti, prin urmare socotite de inspirație divină; în schimb, „apocrifele“, alcătuite în aproximativ aceeași perioadă cu cele canonice, se referă, ca și acestea din urmă, la viața și învățătura lui Isus și ale apostolilor, dar nu au fost acceptate de Biserică în canonul scrierilor inspirate, incluse în Biblie (n. tr.).

Cititorul nu trebuie să uite că, desigur, învățătura lui Hristos poate fi sfântă, și nu un anumit număr de versete și litere, și că este imposibil ca anumite cărți despre care oamenii au considerat că sunt sfinte să devină sfinte de la un capăt la celălalt doar printr-o asemenea părere. Doar cititorul nostru rus educat poate ignora, mulțumită cenzurii rusești, munca seculară a criticii istorice, menținându-și părerea naivă că Evangheliile după Matei, Marcu și Luca au fost puse în scris, de către un presupus redactor, așa cum sunt ele, fiecare separat și fiecare în întregime. Cititorul nu trebuie să uite că o asemenea părere, care ignoră toate cuceririle științei în acest domeniu, în anul 1890 are cam aceeași valoare ca și, în secolul trecut, părerea că soarele se învârteste în jurul pământului. Cititorul nu trebuie să uite că Evangheliile sinoptice¹, în forma sub care au ajuns la noi, sunt rodul unui proces de devenire lent, bazat pe compilații și completări, și un produs al reprezentărilor miilor de diferite minți omenești, dar nu un produs al Duhului Sfânt, care a vorbit prin Evangheliști. Cititorul nu trebuie să uite că părerea potrivit căreia Evangheliile, în forma lor de astăzi, ar fi o realizare a Apostolilor și ucenicilor lui Isus este un basm, care nu numai că nu stă în picioare în fața criticii, dar nici nu are absolut nici un alt temei decât dorința unor oameni evlavioși ca astfel să stea lucrurile în realitate. De-a lungul veacurilor, Evangheliile au fost selectate, extinse și explicate; cele mai vechi transcrieri ale Evangheliilor care au ajuns până la noi provin din secolul al IV-lea și au scriere continuă, fără semne de punctuație, drept care chiar după secolele al IV-lea și al V-lea erau susceptibile de cele mai diferite lecțiuni, astfel încât au fost numărate în jur de cincizeci de

1. Evangheliile „sinoptice“ sunt cele după Matei, Marcu și Luca, ele prezentând evenimentele și viața lui Isus într-o optică similară; au o structură comparabilă, iar textele lor prezintă numeroase relații între ele. Evanghelia după Ioan se deosebește net, din aceste puncte de vedere, de cele sinoptice (n. tr.).

mii de astfel de lecțiuni diferite. Toate acestea trebuie, desigur, avute în vedere de cititor, ca să nu se mărginească la părerea atât de obișnuită la noi potrivit căreia Evangheliile au ajuns la noi, de la Duhul Sfânt, în forma în care se prezintă actualmente. Cititorul trebuie să țină seama că nu doar că nu este deloc condamnabilă eliminarea din Evanghelie a pasajelor de prisos și explicarea unora prin intermediul altora, ci, dimpotrivă, că este condamnat și nelegiuit a nu face acest lucru și a considera un anumit număr de versete și litere drept sfinte și intangibile.

Pe de altă parte, îl rog pe cititorul acestei tâlcuiri a Evangheliei din partea mea să țină seama că, deși eu nu consider Evangheliile drept cărți sfinte care au venit la noi coborând din cer ca o moștenire a Duhului Sfânt, totuși nu privesc aceste Evanghelii nici ca pe niște simple monumente istorice ale literaturii religioase. Înțeleg atât concepția teologică, cât și cea istorică a Evangheliilor; totuși, eu însumi am o altă concepție despre ele și, de aceea, îl rog pe cititor ca, citind tâlcuirea mea, să nu se rătăcească nici în punctul de vedere bisericesc, nici în cel istoric, foarte apreciat, în ultima vreme, printre oamenii educați – un punct de vedere pe care eu nu mi-l asum și pe care-l găsesc tot atât de imperfect ca și pe celălalt. Nu consider creștinismul nici ca revelație exclusiv dumnezeiască, nici ca simplu fenomen istoric; consider creștinismul mai mult ca învățătură ce dă vieții un sens. N-am fost călăuzit la creștinism nici prin cercetări teologice, nici prin unele istorice, ci, dimpotrivă, datorită faptului că eu, ca om de cincizeci de ani, după ce mi-am pus mie însumi și înțelepților păturii mele sociale întrebarea privind ce sunt eu, de fapt, și în ce constă sensul vieții mele, și, după ce am primit ca răspuns: „Ești o legătură întâmplătoare între atomi, iar viața însăși n-are nici un sens și este un rău” – ajungând astfel la disperare și voind să mă sinucid, apoi, mai departe, amintindu-mi că mai demult, în copilărie, când încă mai credeam, viața avusese totuși un sens pentru mine, și că marea masă a oamenilor din jurul meu, care sunt credincioși și neînținați

de bogăție, duc o viață adevărată, plină de sens –, am început să mă îndoiesc de corectitudinea aceluia răspuns care-mi fusese dat de înțelepciunea tovarășilor mei egali ca stare socială, începând, din acel moment, să înțeleg acel răspuns pe care-l dă creștinismul oamenilor ce trăiesc viața cea adevărată. Am început să studiez acel creștinism pe care l-am văzut aplicat în viață și am început să-l compar cu izvorul său. Izvorul învățături creștine era constituit de Evangheliile, iar în Evangheliile am găsit explicat acel sens al vieții care constituie nucleul existenței tuturor oamenilor ce trăiesc o viață adevărată. Totuși, studiind creștinismul, am găsit, odată cu acest izvor de apă curată a vieții, dejecțiile și noroiul care i s-au adăugat în mod nelegitim și care mie îmi ascundeau puritatea acelei vieți; pe lângă înalta învățatură creștină am găsit, strâns legată de ea, învățatura bisericească și evreiască, străină de ea și absurdă. Mă aflu în situația unui om căruia i s-a dat un sac cu gunoi urât mirositor și care abia după multă luptă și muncă istovitoare află că în acest sac plin de murdărie se ascund, de fapt, perle scumpe; el înțelege că nu este vinovat de repulsia față de murdăria urât mirositoare și că acei oameni care au cules și au păstrat aceste perle împreună cu gunoiul nu numai că nu sunt vinovați, ci, dimpotrivă, merită iubire și respect. Totuși, nu știe ce ar putea face cu aceste lucruri scumpe, pe care le-a găsit printre dejecții și noroi. Iar eu m-am aflat în această situație chinuitoare până m-am convins că perlele nu crescuseră împreună cu gunoiul și că puteau fi curățate de acesta.

Nu cunoscusem Lumina și credeam că nu există adevăr în viață; totuși, când m-am convins că oamenii trăiesc doar în virtutea Luminii, am început să caut izvorul acesteia și l-am găsit în Evangheliile, în ciuda interpretărilor greșite ale Bisericilor. Iar ajungând la Izvorul Luminii, am fost orbit de aceasta și am primit răspunsuri depline la întrebările despre sensul vieții mele și al vieții celorlalți oameni – răspunsuri care corespundeau pe deplin cu toate răspunsurile cunoscute mie, date de alte popoare

la aceste întrebări, și care, după părerea mea, mai și întreceau aceste răspunsuri.

Căutam un răspuns la întrebarea vieții, nu la o întrebare teologică sau istorică și, de aceea, mi-era cu totul indiferent dacă Isus Hristos este Dumnezeu sau nu, de la cine purcede Duhul Sfânt ș.a.m.d., și la fel de puțin important și de prisos mi-era să știu când și de către cine a fost pusă în scris Evanghelia și dacă o parabolă sau alta i-ar putea fi atribuită lui Hristos sau nu. Pentru mine avea importanță doar acea Lumină ce luminează omenirea de o mie opt sute de ani, care și pe mine m-a luminat și mă luminează; în schimb, cum ar trebui să numesc Izvorul acestei Lumini, de ce natură este și cine a aprins-o — acestea îmi erau cu totul indiferente.

Am început, deci, să privesc această Lumină și să cercetez tot ce-i stătea împotriva și, cu cât ajungeam mai departe pe acest drum, cu atât mai puțin îndoielnică mi-era diferența dintre adevăr și minciună. La începutul muncii mele nutream încă îndoieli, făceam încă încercări cu explicații forțate; totuși, cu cât ajungeam mai departe, cu atât mai neclintită și mai clară devenea chestiunea, cu atât mai neîndoielnic adevărul. Mă aflu în situația unui om care adună fragmentele unui stâlp ornamentat făcut bucăți. La început ne mai putem îndoii dacă o bucată ține de picior sau de braț; totuși, dacă picioarele sunt deja restaurate, atunci fragmentul respectiv în mod sigur nu mai face parte din picioare, și dacă, pe lângă aceasta, bucata ruptă se potrivește, cu toate contururile, într-o spărtură existentă, atunci nu încap îndoială unde-i este locul. Cu cât am înaintat în muncă, cu atât mai clar simțeam acest lucru, iar dacă nu sunt nebun, atunci și cititorul trebuie să simtă același lucru citind interpretarea mea cea mare la Evanghelie, în care fiecare teză este confirmată concomitent prin legături filologice, prin compararea variantelor și a contextelor, precum și prin acordul cu ideea fundamentală.

CUPRINS

PREFAȚĂ de Wilhelm Tauwinkl	5
CUVÂNT ÎNAINTE AL AUTORULUI	11

EVANGHELIA

sau

VESTEA MÂNTUIIRII LUI ISUS HRISTOS, FIUL LUI DUMNEZEU

PROLOG Cunoașterea vieții	35
CAPITOLUL ÎNTÂI Fiul lui Dumnezeu	37
CAPITOLUL AL DOILEA Dumnezeu este duh	44
CAPITOLUL AL TREILEA Începutul cunoașterii	55
CAPITOLUL AL PATRULEA Împărăția lui Dumnezeu	65
CAPITOLUL AL CINCILEA Viața cea adevărată	77
CAPITOLUL AL ȘASELEA Viața mincinoasă	93

194 EVANGHELIA PE SCURT

CAPITOLUL AL ȘAPTELEA

Eu și Tatăl una suntem 108

CAPITOLUL AL OPTULEA

Viața este nevremelnică. 124

CAPITOLUL AL NOUĂLEA

Ispitele 136

CAPITOLUL AL ZECELEA

Lupta cu ispita. 152

CAPITOLUL AL UNSPREZECELEA

Cuvântarea de bun rămas 165

CAPITOLUL AL DOISPREZECELEA

Biruința duhului asupra trupului. 175

ÎNCHEIERE

Cunoașterea vieții este facerea de bine 187